

(GLEDALIŠKA KRITIKA) Mandićologija - živi muzej teatra

Melita Forstnerič Hajnšek

10.05.2022 06:00

Bojan Jablanovec, Marko Mandić: Mandićcirkus, SNG Drama Ljubljana, 6. maja

 PETER UHAN

S performansom Mandićcirkus smo dobili nov, najobsežnejši prispevek k mandićologiji. Živi muzej gledališča in uprizoritvenih poetik, ideologij, kronologijo vseh vlog prvaka ljubljanske Drame (in udeleženca mnogih neinstitucionalnih projektov, zlasti Via Negative in Mini teatra) Marka Mandića v obdobju njegove delovne ere - med letoma 1996 in 2021. Proces zgodovinjena fenomena dosega vrhunec ali že epilog? Kot posledico, ne nadaljevanje, razvpite, stokrat ponovljene, nagrajevane trilogije Mandićstroj (2011) in serije Ekstrakt Mandić, Viva Mandić, Mandić? What the fuck is Mandić?, vse v produkciji Via Negative in režiji Bojana Jablanovca. Kot o formi kolažno strukturirane aktualne predstave Mandićcirkus v produkciji Via Negative in SNG Drame Ljubljana težko govorimo enoznačno, je tudi avtorstvo, režija, karkoli že pač strateško konceptualnega, tokrat porazdeljeno med Jablanovca in Mandića, neulovljivo in neopredeljivo.

Igralski talent je eden najtežje opisljivih fenomenov, piše teatrolog Primož Jesenko v eseju izpred desetletja - Igralec in njegova prisotnost. Kritiki - spremljevalci teatra skozi čas najbolj kruto vemo, kako težko upovedljivo je to mehko tkivo predstav. Že daljnega leta 1987 je kritik Vasja Predan zapisal, da "spomin na eno samo živo vlogo živega igralca doživljajsko razkrije več in predvsem drugače kot vse, kar je mogoče o njem prebrati". In v tem je morda tudi presežni smisel Mandićcirkusa?

Mandićev opus magnum tokrat v skoraj dveurnem redosledu predvsem skozi njegovo telo, ta fenomenalni, unikatni, foreveryoung fizis, odkrivamo v njegovih ranljivostih, mukah. V vsej njegovi veličini in bedi, ekshibicionizmu, ki to v bistvu ni, in egomaniji, ki se tudi nenehno spodnaša. In v tem je mik in totalni paradoks Marka Mandića. Da nam po tolikih nadaljevanjih te strastne mandićologije, ki ji nič človeškega ni tuje, še zmeraj ne preseda. Da nas prelet skozi 91 vlog v četrto stoletja še zmeraj enako fascinira ali se nam z odmikom in razumljivo utrujenostjo materiala še vedno ali vedno bolj zdi prebojno in unikatno v tem (in še katerem) prostoru. Spomnimo se samo očaranosti newyorškega kritika po predstavi Pilad v gledališču LaMaMa v režiji Ivice Buljana, ki je v New York Theatre Review zapisal, da je »Mandić eden najpogumnejših igralcev v mestu, ki se je do konca in brez strahu predajal vsakemu prizoru, vsaki gesti, vsaki orgiji, vsaki bitki«. Pisal je celo o »slovenskem pogumu, ki da bi koristil na odrih New Yorka«.

V Mandićcirkusu se vse skoncentrira na obračun s samim seboj do zadnje znojne srage, do zadnje izmučene geste, do metanja na glavo, v zid

Nabor vlog, ki nam jih skolažira na ogolelem odru Drame, skoraj brez rekvizitov in kostumov (večino predstave je nag), se je v zadnjem ustvarjalnem desetletju - po Mandićstroju, ki smo ga v zoom varianti gledali med pandemijo - seveda še krepko povečal in tako bezlja ta igralska mašina skoraj poldrugo uro skozi celo svojo delovno dobo in s parminutnimi izseki odšvica, odhrope, odmiga vse svoje raznotere vloge. Prisvaja si jih, jih inkorporira vase, tako da jih fizično začutimo kot osnovne delce njegove biografije. Vlogam v tem človeškem cirkusu sledimo z naslovi na črni steni, ob katero se tudi nenehno buta. Naslovi delujejo tako ultimativno, ostro so zarisani v mandićevski centralni pomnilnik. Ni več pomembno, kdo je avtor, kdo režiser, kje, kdaj, pomemben je tisti organski vpis v igralčevo telo, v spomin v količino znoja in vseh življenjskih sokov, ki jih je prelival na tej poti. Učinkuje sizifovsko, a ni. Črna (projekcijska) stena je bolj prepreka, ki jo skuša premagovati - vedno znova do zadnjega vlakna, tudi s krvjo in litri znoja ... Horizontalni praktikabel na začetku se s pomočjo scencev dvigne in spremeni v črno steno, kjer se tudi projicirajo vsi naslovi predstav, v katerih je bil zmeraj v glavnem glavni.

 PETERUHAN

«Umetniški veteran, padli, odpadniški umetnik,» pravi v vlogi št. 46, v Sallingerju Bernarda-Marie Koltèsa. In še toliko tega mimogrede navrže med vlogami - v iskanju rdeče niti te subjektivizirane, skoncentrirane, komprimirane zgodovine predvsem v telesu ustvarjalca, v glasu, ki je počil na premieri že na začetku in mu je bilo treba pozorno slediti in tenko prisluhniti. A prav to je dajalo celoti še močnejši občutek totalne predanosti in izpostavljenosti. Mandićeva telesna inteligenca in megapotenca sta najmočnejši prvini Mandićcirkusa. Predstava nima več tiste gledališke spominske prezence, kot jo je z ohranjenimi kostumi in močnejšo artikulacijo posameznih vlog imel Manndićstroj. V Mandićcirkusu se vse skoncentrira na obračun s samim seboj do zadnje znojne srage, do zadnje izmučene geste, do metanja na glavo, v zid. Odkritost do sebe in tudi do gledalca, ki ga dodobra izmuči, je tolikšna, da poti dlje in globlje ni več. Vsaj tako se zdi. Dokler si ne bosta Mandić in Jablanbovec izmislila še kakšne nove forme. Ker pot nikakor še ni končana. 91. vlogi že sledijo nove, prav zdaj in tukaj.

Spomniti se Tinkerja iz Brezmadežne ali Črimekundana iz istoimenske Lorencijeve predstave in gledati v temi avditorija mnoge režiserje, ki so del te mandićologije, je posebna izkušnja, neprimerljiva s čimerkoli. Vsi posebneži, ekshibicionisti, perverzneži, skrajneži, pa tudi navadneži skozi Markovo telo in skozi begotni gledališki spomin z vso ostrino in milino zaživijo vnovič. Kaj torej ostane? Je to hommage neki vrhunski karieri, je egocentrični nabor samega sebe dejanje gledališkega ekstremista? Vse to, predvsem pa triumf igrilstva in vznemirljiv vrec večnega iskalca in preizkuševalca vseh robov. Strastna zbrana poglavja veličastnega ustvarjalskega opusa predstavljajo in bodo s svojo eruptivno prezenco predstavljala za vekomaj eno najvznemirljivejših poglavij tukajšnje teatarske zgodovine. Čeprav bržkone deluje kot egoman, narcis, norec, ekstremist, je tako brezpogojno, brezkompromisno zavezan temu poslanstvu, da se mu je mogoče le globoko prikloniti. Mandićologija se nadaljuje, zagotovo krepko preko stotice.